

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. Az Irás és Hitvallás. Puritán. — Iskolaügy. A hittanhallgatók tanítóképesítése. Sinka Sándor. — A rajzoktatás ügye kollégiumunkban. Dr. Halász Sándor. — Az egyetemes lelkesíti és tanári nyugdíj- és gyámintézet. Kiss Bertalan. — Lap-szemle. — s. — Nekrolog. Sütő Kálmán. — Külföld. — Külföldi hírek. — Szerkesztői posta.

Az Irás és Hitvallás.

Két utazóval találkozunk; mindegyik ugyanazon utat teszi meg. Csakhogy az egyik áthalad városokon, falukon, hegyeken, völgyeken keresztül, a nélkül, hogy az utjába eső nevezetességeket mélyebben elméjébe vésné. Megy tovább, az utat sem ösmerve; megállapodik az egyes városokban, szemléli az esetleg szemébe ötlő palotákat, emlékszóbrokat, de nem kérdezősködik senkitől sem; beéri azzal, hogy lásson. A másik utazó egészen másképen jár el. Pontos térképet szerez, melyen a legkisebb hely is ki van jelölve szabatosan. Ezzel sem éri be. A térkép mellé utleirási könyve van, melyben a nevezetességek ösmertetvék. Az ilyen utazó mindent behatóan vizsgál. Az országot akarja megösmerni s erre nézve az a térkép, az az utleirás a legbiztosabb kalauz. Ugy hogy elmondhatja, miszerint e segédeszközök nélkül százszor eltévedt volna s az itt-ott felmerülő nevezetességekről nem alkothat vala magának tiszta és világos fogalmat. Nem kételkedünk, hogy minden józan gondolkozásu egyén ez utóbbi utazóhoz csatlakoznék s kinevetnők azt, a ki ily ellenvetést tenne: „kell is nekem az a térkép, hiszen az nem az ország, mit érek én azzal az utazási kalauzzal, hiszen nem az a nevezetesség; láthatom én azt ugyis, ha az a kalauz nem ösmerteti.“

Igazán sajtószerűség az, hogy találkoznak egyesek, kik az irás terjedelmes birodalmát minden térkép, minden kalauz nélkül óhajtanák bevándorolni, sőt mintegy rögeszméjökké csontosodott, hogy másokat is példájuk követésére buzdítsanak. Pedig bizony az a szentírás

oly roppant birodalom, hogy annak helyes fölismerésére még talán szükségesebb az utba igazító térkép. Szükséges figyelmezteteni az együtt utazókat, hogyan kerüljék ki az egyes szirteket, merre van az az irány, melyen haladva el nem tévedhetnek. Az a térkép, az az utleirás, melyet használunk, nem maga a birodalom ugyan, de azért annak utmutatása nyomán igazodhatunk el biztosan. Ha azt nem használjuk, százan százféle irányban tévedezhetnek s bizonyos megállapodott rendszer szerint nem járhatnak el. Egyszóval mindenütt zavar áll elő.

Ilyen szükséges térképül s kalauzul tekintjük mi a „hitvallást.“ S egyáltalában nem mondunk valami olyast, mi a ker. vallás alapelveivel ellenkeznek, midőn azt állítjuk, hogy „egyházunk a helvét hitvallás és heidelbergi káté alapján áll.“ Ez az állítás korántsem dönti meg ama nagy elvet, hogy a mi hitünknek és vallásos életünknek egyedüli zsinórmértéke a szentírás.

A Prot. Egyh. s Isk. Lapok 8-ik számában olvassuk, hogy A. G. Csiky L. fenti állítását ujságnak tartja, mert ő olyasmit nem tanult, hogy egyházunk a helvét hitv. és heid. káté alapján állana. Azt kell hinnünk, hogy ez az uri ember vagy a szentírást nem olvasta, vagy a heid. kátét s helvét hitvallást nem ösmerte, mert máskülönbül ily állítás bizonynyal nem lenne előtte ujság. Hiszen mikor én azt állítom, hogy én a helv. hitv. alapján állok, ez annyi, mintha más szavakkal ezt vallom: a mi hitünknek és vallásos életünknek egyedüli zsinórmértéke a szentírás. Ez a hitvallás, hogy előbbi hasonlatunkat alkalmazzuk, nélkülözhetetlen térkép, mely bennünket utba igazít, kijelöli előttünk s mások előtt is az irányt, melyen haladunk, nehogy a szétágazás miatt minden kalauz nélkül tévedezzünk.

Az egyházat meg kell különböztetnünk továbbá, mint hívők társaságát, továbbá mint szervezett erkölcsi testületet. Mihelyt az egyház szervezett testületté tömörült,

mihely egy nagy többség ugyanazon hitet és elvet vallva egyesült, önkénytelenül előállott annak természetes következménye, hogy az egyértelműleg gondolkozók a magok hitelvéit megállapítván, azokat hitvallás alakjában terjeszték elé, csak így biztosíthatván testületi létjogosultságokat s növekedéseket. Sőt már az apostoli egyházban találunk hitvallás nyomára, midőn Pál apost. I Kor. III. 10. 11. ezt mondja: „mint bölcs mester fundamentomot vetettem, más épít pedig arra. Meglássa minden, mi módon épít arra? mert más fundamentomot senki nem vethet azon kívül, a mely egyszer vettetett, mely a Jézus Krisztus.“ S most kérdezzük meg, ha vajjon a helv. hitv. és a heidelbergi káté valami új fundamentomra épített-e? Ugyancsak elfogult legyen az a legnagyobb mértékben, a ki akár az egyiket, akár a másikat olybá tekintse, mely az evangéliomi alaptól eltért legyen. Sőt, ha azokat a könyveket figyelmesen tanulmányozzuk, erősbül ama meggyőződésünk, hogy egyik úgy mint a másik, az evangéliomi tiszta igazságok rendszeresített előterjesztése, többek egyéni hitének, mint valami góczpontba gyűjtése, honnan az az egész szervezett társulatra kiárasztja sugárzó fényét.

Azt mondják azok, a kik nemcsak a helvét, de általában minden hitvallásnak ellenségei, mint p. o. Channing, hogy azok a hitvallások Krisztustól elválasztanak, a mennyiben a hitvalláshoz ragaszkodókat a hittételek bilincsei kötözik meg. Lehet hitvallás, mely ezt eszközli, de a helvét hitvallásra ezt a vádat kenni nem lehet, mihelyt csak a 2. §-át vesszük is figyelembe, mely így szól: „ugy tartjuk, hogy a szentírásokból kell tanulnunk az igaz bölcseséget és kegyességet, az egyházak reformálását és igazgatását, a kegyesség minden cselekedeteinek ösmereteit, végre a hitvélemények helyeslését vagy megvetését és minden tévelygéseknek megczafolását.“ Az a hitvallás, mely ezt sürgeti s tanítja, nem választhat el bennünket Krisztustól.

De hát ha a hitvallás maga az írásokhoz utasít, miért van hát mégis arra okvetlen szükség? E kérdésre már az eddigiekben is igyekeztünk megfelelni, de hozhatunk elé még több okot is. Minden társulat, mely emberekből áll, tehát az egyház is, nem lehet el bizonyos szabályok és törvények nélkül, melyek arra valók, hogy a főbb elvek ama társulati körben épen, sértetlenül maradjanak. Ezek nélkül az egyének nem lennének a társulathoz kapcsolva, nem képeznének egy szilárd egységet s eshetőlegesen megtámadtatások alkalmával még az ugyanazon hitet s nézetet vallók is szétszórattatnának. Ha fölteszszük is, ha megengedjük, hogy az egyének, mint a Krisztusban hívőknek nincsen is szüksége hitvallásra, mert az ő hitének fundamentoma a Jézus Krisztus, mihelyt ez a hívő az

egyház tagjává lett, sürgetőleg követeli azon egyháztól, hogy az ő hitét a bármely oldalról jöhető megtámadtatás ellen védelmezze. Ez a kölcsönös védelem hitvallás nélkül még csak nem is képzelhető.

A hitvallások ellen támadást intézők mindig azt hangoztatják, hogy a mi hitünknek és vallásos életünknek egyedüli zsinórmértéke a szentírás. Ezt mondja, kérem, nemcsak A. G. ur, ki előtt valami ujság a mi ref., illetőleg helv. hitv. egyházunk történelmi multja, de ezt mondja mellette még hangosabban a róm. kath. egyház is, mert hiában, a hagyományokhoz való ragaszkodást ki lehet ám erőszakolni az írásokból. Ezt mondja az unitárius Channing s az ő nyomán a budapesti Derzsi K. unitárius lelkész ur is, a kinek még máiglan sem czáfolták meg azon állítását, hogy a reform. papságnak fele unitár elveket hirdet és vall. Ezt mondják, kérem, A. G. urral együtt a nazarénusok, a shakerek s a hány magát keresztyénnek valló felekezet van, egytől-egyig mind. Ha A. G. ur előtt az az állítás, hogy a helv. hitv. és heid. káté alapjáa áll a mi egyházunk, olyan halatlan ujság, ugyan kérjük, világosítson föl bennünket, hogy ő melyik felekezethez tartozik, mert az az egyetemes unió még maiglan, ha kegyesen megengedi, csak utópia s Utrechtben aligha mást nem tanult, mint a mit a Prot. Egyh. s Isk. Lapban közölt.

Szomorú, igazán szomorú dolog az, hogy történelmi alapunkat képező okmányainkat, melyek mintegy megpecsételik azt a tántoríthatlan hitet, melyet Jézusban helyezünk, mai napság meggondolatlanul szeretnék széttépni olyanok, kik a következményeket s az ellentábor ügyes manővereit számba sem veszik. Ne dobjuk el magunktól a biztos kalauzt, mert igen könnyen eltévedhetünk s keresvén a világosságot, a sötétben ütjük meg lábunkat. E tárgyra még alkalmilag visszatér

Puritán.

Iskolaügy.

A hittanhallgatók tanítóképesítése.

II.

De továbbá — nézetünk szerint — nem lehet szükség-telen az, a minek gyakorlati értéke van. S itt nem a diplomáról szölok, hanem azon ismeretekről, melyeknek birtokába az oklevél juttat, melyek, ha még oly csekélyek is, mint némelyek állítják s ha még ugy elhomályosodnak is, mire felhasználásokra kerül a sor, még sem lehetnek oly csekélyek s nem homályosodhatnak tudományyal foglalkozó egyénnél általában ugy el, hogy azt a velők foglalkozott alkalom-adtán épen ez okból nagyobb kedvvel fel ne idézhetné s haszonnal a közjóra ne értékesíthetné. Hiában tagadnók, régen meg van mondva: ignoti nulla cupido. Nagyobb ott a hajlam, erősebb az ügybuzgóság, öntudatosabb

a vezetés, alaposabb a bírálat, a hol az embert némi ismeret támogatja. S ez áll a lelkészi iskolai felügyelet dolgában is, mely tekintetben már ma a haladásra nézve nem közönyös, hogy az ötletszerűen vagy öntudatosan, egyéni hajlamok vagy egyöntetű terv szerint, kellő szigorral s gonddal s keletkorán gyakoroltatik-e iskoláinkban? Egy pillantás a testületekké tömörült néptanítóink törekvéseire kellően indokolja, hogy a gyakorlati életre való tekintetből miért s mily irányban kell theologusainkat a szakképzettség mellett nélkülözhetlen s nagyon is kellő ismeretekkel ellátni. Távolság van tőlünk, hogy mindazon panaszokat és hibákat, melyek tanítói körökből az iskolai felügyelet és az ezzel összefüggő kérdések kapcsán hangzanak, teljesen alaposoknak ismernők; sőt főleg a tulajdonosok jogosulatlanok tartván, erősen helytelenítjük: mindamellett sem hallgathatjuk el, hogy a leendő lelkészek tanítói képesítettsége oly eszköz, mely nagy és pedig a legbiztosabb lépéssel vezet ama tagadhatlanul elhanyagolt fontos kérdéseknek tanügyi tekintetben megnyugtató, protestáns autonómiaink szellemében való — s a mint szükséges — ez autonómia keretén belől történő megoldásához.

A népiskolai tanügy természetes fejlődése is azt követeli, hogy ne csak pusztán a tanító és tanítás irányában létesítenek a korszerű javítások, hanem általánosságban az egész intézmény szervezése, vezetése s ellenőrzése is a változott viszonyokhoz képest olyanná alakíttassék, mely megfelel e téren is a haladás jogos kívánalmainak. Mi a szóbanforgó intézkedést tartjuk ilyennek s nem fogadjuk el azon állítást, hogy azzal, mi ez irányban a theologiai pályán addig történt, a követelményeknek, mint eddig, ugy ezután is elég lesz téve. Ezen állítást épen egyházkerületünk czáfolja meg legfényesebben, a menüiben 1862. óta a hittanhallgatók tanítói képzésének ügyét nem egyszer méltatta figyelmére (1866., 1870., 1871., 1882.) s sietett a haladó kor ez irányu igényét és követelését a maga részéről hathatósan támogatni. Az egyházkerület ezen meg-megújuló intézkedéseiből az is látszik, hogy a jó és jól képzett lelkészekre nézve elengedhetlen követelménynek tartja, hogy az egyszersmind jó és jól képzett iskolafelügyelő is legyen s erre nézve kétségtelenül az oklevél megszerzése míg egyrésztől nagyobb biztosíték, mint bármely és bármennyi paedagogikumnak facultativ hallgatása, addig másrésztől semmivel sem ró több terhet hittanhallgatóinkra, mint az az intézkedés róna, mely 2 éven át nevelés-oktatástani tárgyak hallgatására s ezekből alapvizsgálatra kötelezne. Ez utóbbi javaslat s a tanítói képesítés megszerzése közt lényegileg az elsajátítandó ismereteket illetőleg alig is létezik különbség. Mert a tanítói vizsgálat tárgyait is csak a paedagogikumok és a gyakorlati tanítás képezik, egyéb tantárgyakból az érettségi bizonyítvány jegyei vétetvén át.

Igy a mint a tanítói képesítés megszerzését tulterhelés szempontjából sem látjuk aggodalmasnak, ugy egyenlő teher mellett minden más ajánlott móddal szemben sok lelkészjelöltre nézve praktikusabb s több gyakorlati haszonnal járónak ismerjük. Sohasem tudjuk ugyanis a priori, a theologiai pálya ilyen szervezete mellett, kiket rendel a gondviselés a lelkésztanítói állomások betöltésére; ezeknek tehát, a mint a lelkészi magasabb igényekből nem engedhetnénk semmit, ugy másrésztől az alapvizsgálati rendszer mellett két tanítói vizsgára köteleznők őket, holott az új vizsgálat

mellett erre semmi szükség. Egy kissé felületesnek találjuk s a tanítói képesítés gyakorlati hasznának kisebbitését is czélozza az a számítás, mely a lelkésztanítói állomások számát oly elenyésző csekélységre szállítja le, mint a mely tekintetbe sem vehető. Bár így volna! De a schematismus azt mutatja, hogy kerületünk mintegy 560 egyháza közül 76-ban tanítóskodik a lelkész s sajnos! hogy korunkban nem e szám apadására számolhatunk vérmes reményekkel, hanem szaporodására kell gondolnunk néma fájdalommal.

Mindezekből folyólag mi az új intézkedést protestáns egyházunk főérdekét előmozdítónak, az egyházi tanügy felvirágzására biztatónak, az egyház és iskola közt újabban fel-felmerülő surlódások kiegyenlítőjének tartván: mint ilyennek nemes feladatához hosszú s áldásos életet kívánunk.

Sinka Sándor.

A rajzoktatás ügye kollégiumunkban.*)

Volt idő, midőn a debreczeni kollégiumban a rajzoktatás fénykorát élte; midőn Kis Sámuel és Beregszászy Pál híres mesterek idejében Debreczen vitte a világitó fáklyát a rajzoktatás mezején. Áldott legyen emlékeztük! Haladjunk mi is a régiek által kijelölt ösvényen! Azon eredmény, melyet ők felmutatni képesek voltak, mai már előhaladott korunkban is követésre méltó példát nyújt nekünk. A régi szép állapotokról tanuskodnak azon csinos rajzok és rajzminták, melyek a gymnasiumi rajzoktatás minden fajára kiterjeszkedve, most is fennen hirdetik az elhunyt nagy mesterek nemes ízlését és önfeláldozó munkaerejét.

A szóban forgó számos rajzminta e század elején egészen a 30-as 40-es évekig szereztetett be és használtatott szép sikerrel. Utóbb aztán a használatból kijöttek és a kollégium nagy könyvtárában helyeztetek el. A könyvtár komor falai közt a kegyelet szépen megőrizte számunkra e rajzmintákat. A hosszú pihenés után a jelen tanév elején a tanuló ifjúság ismét használatba vette őket és átvitettek a főgymnasium rajztermébe, mely helyen jelenleg alulirott igyekszik a rajzoktatásnak lehetőleg lendületet adni.

Eszközök nélkül czélt érni lehetetlen. Ezen mondás igazságát felfogták a kollégiumban jelenleg működő reális és ipar-rajziskolát vezető tanár urak is és most viribus unitis törekszünk a rajztermet a főiskolához méltóan felszereltetni. A nemes város hatóságának és a főiskola gazdasági tanácsának áldozatkészsége ígérkezik a rajztermet restauráltatni oly módon, hogy az a kor színvonalán álljon. Lesz tehát rövid idő múlva szépen felszerelt rajztermünk, lesznek eszközeink, miknek segélyével a tanuló-ifjúság a rajzolás művészetében is alaposan kiképezheti magát.

Nincs egyéb szükségünk, mint a tisztelt szülők és a művelt közönség becses érdeklődésére. Bár csak Debreczen városnak és nagy vidékének intelligentiája ugy tekintené a rajzoktatás ügyét, mint édes gyermekét, melyet ápolni, fejleszteni kell és iránta az érdeklődést felkölteni.

*) Készséggel kiadjuk e cikket, mely főiskolánkban a rajzoktatás jelen állását ismerteti meg. Írója a mult iskolai évben még benedekrendi tanár volt Esztergomban, de a mult nyáron felekezetünkbe térvén át, debreczeni főiskolánkban talált rendkívüli tanári minőségben alkalmazást. Szerk.

Tekintsünk csak a művelt nyugatra! Már Ausztriában is nagy súlyt fektetnek a rajzoktatásra; a rajztanároknak ott külön egyesületek is van „Oesterreichischer-Zeichenlehrer-Verein“ cím alatt. A művelt bajor népet az jellemzi, hogy ott majd mindenki rajzol és fest. Münchent ez tette az ujkor Athenéjévé. Látunk is ott izlést és finomságot lépten-nyomon. A rajzoktatás fejleszti ott a közönséges népnek is izlését annyira, hogy az ruházatban, lakóhelyben, szóval mindenben hathatósan nyilvánul.

De tekintsünk szét saját hazánkban is. Mindenfelé üdvös mozgalmat észlelünk a rajzoktatás és ebből kifolyólag a festészet terén. Az eredményt felmutatta a legutóbbi országos általános kiállítás és a jelenlegi műcsarnoki jubiláris képkiallítás is. Debreczen, különösen a debreczeni református főgymnasium ezen a téren nem maradhat hátra.

Főtiszteletű Révész Bálint püspök ur alulirottat bizta meg a gymnasiumi rajzoktatással. Főtiszteletű urunk melegen óhajtja a gymnasiumban a rajzoktatás felvirágozását; e célra elrendelte a magán rajzoktatást is a jelen tanévtől kezdve, melyből vasárnaponként délelőtt 10—12-ig ad órát alulirott. A rendes rajzoktatás most már a debreczeni főiskolában is azon mértékben és módon eszközöztetik, mint más jeles hazai vagy a külföldi gymnasiumokban. A négy alsó osztály tanulói mindazon mértani ábrákat kötelesek tussal és lehetőleg pontosan lerajzolni, melyekről a rajzzal párhuzamosan haladó mértani oktatásban valamit már tanultak. Ezenkívül az ornamentika képezi a rendes rajzoktatás tárgyát.

A díszitményeket a tanulók fejlettségi fokukhoz mértén irónnal, festékekkel, tussal vagy krétákkal dolgozzák ki. A gymnasium III-dik osztályának növendékei azonkívül a térképrajzolás és a helyszínrajz elemeivel is megismerkednek. A rendes rajzoktatással szemben a magánrajzban alkalma van a tanulónak magát szorosán a szabadkézi rajzban kiképezni; művelheti itt a rajzolás minden nemét szabadon, tetszése és hajlamai szerint. Maga az ornamentika sincs a magánrajzból kizárva, sőt a mértani rajz sem. Rézszint a rendes, részint a magánrajzban előfordul mindaz, a mi a gymnasiumi rajzoktatás keretébe illik és a mi a festészetnek és a technikai rajzolásnak alapját képezi.

A felső négy osztály növendékei rendes rajztanulásra nincsenek kötelezve. Ők csakis a magánrajzoktatást vehetik igénybe és csakis ezen uton adható nekik mód arra, hogy magokat a rajzolásban tökélyesíthessék.

Sajnos, hogy az ideai tanévben épen a felsőbb osztályokból alig néhányan jelentkeztek magánrajzra. Ennek okát azon közönyösségben lehet feltalálni, melyet a rajzoktatással szemben, sajnos, épen Debreczen városában lehet felfedezni. Pedig eltekintve a rajzolásnak általánosan képzőhatásától, — sok ifjunak ez van hivatva megadni kenyerét és biztosítani jövőjét. Hányan lépnek technikai pályára a gymnasiumból is, különösen Debreczenben, hol a reáliskola felsőbb osztályai hiányoznak még; hány ifju akadna, a ki festészeti pályára volna hivatott, de tehetsége még csak nem is nyilvánulhat, mert arra a meglevő alkalmat nem használja fel.

Alulirott Sopronban és Esztergomban működött, mint rajztanár, éveken keresztül. Ideköltözvén az alföld és a reformáció e derék városába Debreczenbe, csodálkozással ta-

pasztalta az itteni különben oly jeles főiskola gymnasiumának rajzoktatásügyi bajait. Megbízotván a rajz vezetésével, minden lehető módon iparkodik a jövőben e dolognak sikert biztosítani. Szomorú dolog volt néhány év óta Debreczenben, hogy míg a reál- és ipariskola növendékei rendes rajzoktatásban részesültek, addig a gymnasium tanulói abból, ugyszólva, teljesen ki voltak zárva annyira, hogy még a saját rajztermét sem vette igénybe az intézet, hanem abból teljesen kiköltözve, azt egészen a reál- és ipariskolának engedte át.

Minden valamirevaló főgymnasiumnak szüksége van egy jól felszerelt rajzteremre, hová más intézet növendékei ne járjanak. Debreczen sz. k. város nagylelkűségében bízva hihetjük, hogy a főreáliskolát kiegészítve, épít rövid idő múlva annak is, az iparosoknak is, külön rajztermét. Ha ez igazán megtörténik, akkor rendezkedhetik be csak czélszerűen minden egyes intézet a maga szükségleteihez képest és egyik a másiknak nincsen utjában.

Felhivom a mélyen tisztelt szülők és a művelt nagy közönség figyelmét a rajzoktatás jövőjének menetére a mi kedves jó régi kollégiumunkban, melyben e tanév végén, ha az ifjak tíz hónapos előhaladottsága csak valamikép is megengedi, rajzkiállítás fog rendeztetni a vizsgatételek napjai alatt.

Legyen különben úgy általánosan, mint különösen a rajzoktatás terén is szeretett főiskolánkon a jó Isten áldása!

Dr. Halász Sándor.

Az egyetemes lelkészi és tanári nyugdíj- és gyámintézet.

A leányzó nem halt meg, csak szunnyadott . . .

A nagyreményű tervezet új kidolgozásban, változtatott alakban előttünk áll ismét; — gondolkodásra kész, beszélgetésre hív. Énnékem azonban nem a régi megbámult jelenség többé; nagyon megviselte a tollharcz, a sok méltatlan támadás; a nyugalom, a változatosság sem volt hasznára; a milyen merész, nagyszabású, sokat mondó, országháborító volt első megjelenésekor, eredeti alakjában, épen olyan szerény, igénytelen, jámbor mostani kinézése. Sokat vesztett nimbuszából, — úgy hozták magokkal a körülmények, aztán meg individualis okai is vannak a dolognak. Ezt a tervezetet alkotás tekintetében messze tulszárnyalja a másik én szerintem s ha az megbukott, ez is meg fog bukni sokkal inkább minden bizonynyal, sőt megeshetik, hogy a dicsőséges bukás küzdterére sem juthat el . . .

Azon általános óhajtnak, hogy a két intézet nem elkülönítve, hanem együttesen szerveztessék, a terv készítője eleget tett; lehető pontossággal megfigyelte s felhasználta dolgozatában a többi ide vonatkozó észrevételeket is — egy nagy és lényeges kérdésre azonban adós maradt a felelettel, sőt „célhoz vezetőnek s méltányosnak sem“ tartja tájékoztatni az intézet megtaksált részvényeseit a felől, hogy „egyénenként milyen összeg évi segélyt nyernek?“ Miért lenne a jogosan kért felelet méltánytalan, azt teljes-séggel nem értem; de hogy célhoz vezetne (ha ugyan e tervezet általán véve eredményre igényt tarthat), azt határozottan állítom. Nem csak a nagy közönség, hanem maga

a konvent is „részletes tervezet“ kért (konv. jegyzőkönyv 1886. 54. sz.), ez pedig épen nem az. Így bizonytalanra senki sem fog lelkesülni érte; ily nagyszerű épületet részletesen kidolgozott tervezet nélkül felállítani ma már nem szokás, hiszen talán épen arravaló a mai napság mindenütt divatozó rubrika, statisztika. Mikor a domesztika tervben volt, Lónyai négy napig dolgozott az országos statiszt. hivatalban csupa kíváncsiságból; egy kis utánjárás s számtani adatokon nyugvó tervezet nyújtására nagy szükség lett volna itt is. Az előbbi tervezetben ilyen számvetésnek legalább nyomaira találunk, mert nem szabad feltennünk, hogy a dolgozat készítője levegőből vette volna a kilátásba helyezett összeget, — ez a tervezet nem ígér semmit, sőt részekre osztja, a mit esetleg adni fog: a hivatalban töltött évek száma szerint találja méltányosnak segélyezni nem csak a nyugdíjast, hanem még az árvát és özvegyet is (l. 10. §.), mintha az 5—10 év múlva elmaradt gyámtalanoknak nem épen annyi, sőt nem többszükségök volna az egész összegre, mint a 20, 30 stb. évi apai szolgálat után annyi a mennyi vagyonnal hátramaradtott özvegynek, a nagykorúsághoz közel álló s keresetképes árváknak...! A többi e nemű intézetek szokásai szerint segélyezni itt a legnagyobb méltánytalanság s a lelkészi gyámintézet nem csupán humanus, hanem keresztyén jellegű intentiójának határozott félreismerése lenne s alig hiszem, hogy volna rá példa valamelyik egyházmegyében, még ott sem, hol a befizetések nem személy, hanem jövedelem szerint a mérvadók. Feltéve, hogy e §. megmaradhatna, sokkal inkább ide illenék épen megfordítva. E kettős czélú intézetnek sem egyik, sem másik ágában, nem hogy a hivatali évet, de még az élvezett papi állás jövedelmét sem szabad a segélyösszeg mennyiségére vonatkozólag tekintetbe venni s egyformán istápolandó minden nyomorult, özvegy és árva, akár egy, akár 50 évre terjedt a szolgálat, akár Halason, akár... n áll be a segélyezés szüksége! Az érdem, a szolgálat stb. ezen felül való jutalmazása az egyházak, traktusok keresztyéni érületétől várható s gyakoroltatik méltányosan. — Isten felhozza az ő napját mind a jókra, mind a gonoszokra, nekünk sem szabad cselekednünk másképen... Ez a §. nagy, sötét árnyékot vet erre a tervezetre.

A nyugdíj-intézményi részlet, mely melleleg mondva, nagyon bádgyadtan emelgeti fejét a §-ok között, szintén nagyon kevés szavu, fogyatékos. Ki fog nyugdíjba helyezettetni? — ez a nagy és fenyegető kérdés előttünk. A tervezet ide vonatkozó §-a magától érthető dolog, de még annyit sem mond, mint a zsinati törvény 217. § e) pontja. Megfontolandó dolog ez nagyon; sok köny, siralom, bánat, vér, keserű fakadhat ebből az édes forrásból... Timeo Danaos et dona ferentes! Mikor áll be az „aggság“, melyik az a nyugdíjazandó nyomoruság, mikor vétetik le vállainkról a titkos vonzerejű palást s leszünk kegyelemkenyér sorsosi, talán... másért, földi érdekből? — ezt, ezt szeretnők tudni mindenekelőtt... addig csak hadd maradjon minden a régi. Különben is ez a tervezet alig ígér többet, mint a mennyi koldusbot és tarisznyára elégséges, az pedig megvolt évenkénti taksa és fizetés nélkül eddig is. Ha már az egyházak érdekében e súlyos eszmének megvalósítása épenséggel elodázhatatlan, akkor szervezkedjünk úgy, áldozzunk annyit, hogy most mindjárt fölszedhessük nyomorékjainkat s ne legyen a nemes czélú intézmény irónikus kezdetlegesség ál-

lapotában hosszú évtizedeken, vagy épen egy évszázadon át...

Kiss Bertalan,
keéri ev. ref. lelkész.

(Vége köv.)

L a p s z e m l e.

— Religio. —

Alkalmam volt a „Religio“ cz. róm. kath. lap idei számaiból elolvasni. Talán nem lesz haszontalan dolog, az említett lapnak érdekesebb közleményeivel megismertetni a „Debr. Prot. Lap“ t. olvasóit.

Mindenekelőtt kijelentem, hogy a „Religio“, mely már 46-ik évfolyamát járja, korántsem oly vad és durva, mint a „Magyar Állam“. A „Religiót“ jobb ízlés és finomabb kifejezések jellemzik. Irántunk nincs ugyan egy cseppel se jobb szándékkal, mint bármely róm. kath. közlöny, de legalább nem káromkodik, mint a M. Á., a mit a szerkesztő finomabb ízlésének tulajdonítok. E mellett ügyes ember is a ngos (mert ez a cím adatik neki) szerkesztő ur. Lapjában helyes a beosztás, élénkké teszi azt a változatosság. A reklámot is jól érti, mert majd minden számban közöl lapjára vonatkozó ajánlást egyházi felsősége, püspökei részéről, a mi nem rossz fogás a róm. kath. papsággal, mint olvasó közönséggel szemben.

Az 1-ső számban a vezércikk után „egy beteglátogatás“ cz. közlemény oly sületlen valami, annyi benne a citatum, oly kevés a lényeg, hogy számalom olvasni a cikkirő vergődését, ki okvetetlen nagyokat akar mondani s a semmit felfujni erőlködik.

Az „Egyházi tudósítások“-ban visszatekintés van az 1886. évre. Hazánkból áttekint „hite fővárosába“ s ott az ő „szentséges atyját“ az eddiginél is rosszabb és türhetetlené vált helyzetben látja, megróvja „a vén bűnös Európa hallgatója, gyáva, részvétlen magatartását.“

Felette sajnálkozik Franciaország — a primogenita filia — felett. Olaszországban „multjáról teljesen megfeledkezett forradalmár csöcselékét lát, mely a páholy vezetése alatt rombol és pusztit“ stb.

Az tény, hogy a pápa világi uralma végét érte. Most már csak a papjain uralkodik s ha beleszól is az államok ügyeibe: szava legfeljebb udvariasságból kért tanács. Hejh! nem így volt ez hajdan! De „így jár minden az ég alatt.“ Hogy is mondja a magyar költő?

A gyász-nyészet ajka rád lehellett
Nagyságod Róma, látom ingadoz.*)

A német poeta meg így énekel:

Auf dem Dache sitzt ein Greis,
Der sich nicht zu helfen weisz.

A történelemben van logika és van nemezis. Mily meglepő tünemény, hogy épen Olasz- és Franciaországban kellett a pápaságnak a legnagyobb megaláztatást szenvednie. S az meg a legkülönösebb, hogy mind a két ország nagyon jól megvan a pápa protektoratusa nélkül. Ugy látszik, el lehetnek nála nélkül a népek, mert a pápaság soha-

*) Tóth Endre Cassius énekében.

sem a szabadság és alkotmánynak, hanem mindig az abszolút uralomnak és zsarnokságnak volt szószólója. Most pedig minden nép a szabadság felé törekszik. S ha fenmarad is a pápaság, ennek hatalmi köre, csakis az egyházi életre szorítkozik. Még így is nagy lesz a befolyása híveire jó ideig.

A 2-ik szám vezércikke a felett kesereg, hogy „a diplomácia kiturta az egyházat a nemzetközi zöldsztalnál elfoglalt elnöki székéből, a pápaság nemzetközi legfőbb ítélő bírósága kiment a nemzetek közerkölcseiből és szokásaiból.“ Szerintünk ez nagyon jól van így és egészen hamis felfogás az, mintha a pápaság képes lenne arra, hogy a népek és kormányok hadakozási kedvét korlátozza. Tudjuk, hogy a pápaság is csak oly vérengző volt, mint bármely uralkodó. Nem ő indította-e a keresztes hadakat? Nem ő hirdette s parancsolta-e a protestánsok tüzzel-vassal pusztítását? Nem egy pápa volt-e, ki „Tedeum“-ot tartott a Bertalanéj borzalmi feletti örömeiben? Sőt ennek az emlékére érmet is veretett XIII-dik Gergely pápa. A pápák nagy részénél vérengzőbb és kegyetlenebb egy sem volt az uralkodók közt s mindezt tették saját hatalmuk emelése szempontjából. Még csak az kellene, hogy Európa nagy kérdései, a nemzetiségi, szocialis kérdések közé bevétessék a pápaság kérdése is s a népek öljék egymást azért, hogy egy öreg ur Rómában király, vagy a királyok királya legyen?

Ebben a számban referál a tudósító a „Prot. irodalmi Társulat“ alakulásáról s így végzi: „Kath. közönségünk gondolja meg, mit jelent e Társulat pecsétjén a lutheránus és kálvinista kezek összefogódzása? Ha ebből mi katolikusok valamit érthetünk: értsük meg.“ Hát, az a két összefogott kéz testvéri szeretetet, egyetértést, együtt működést, közös lelkesedést jelent. Azt teszi, hogy: „viribus unitis.“ Persze ezt nem örömezt veszik a tulsó táborban, hol a mi nevünk: „dissolutae scopae“ szokott lenni.

A 3-dik számban a „szentséges atya“ karácsoni allocutiója felett tart (?) jegyű író variációkat. Szegény Olaszország ismét szörnyen kikap. Elmondja ezt „forradalom által nagyranövesztett, sacrilegicus merényletek által létesített egységes Olaszországnak, mely bűnös lelkiismeretében öszszerezzen, mint az akasztófavirág, (sic!) ha áldozatáról van szó“ stb. Panaszolja, hogy Rómában „elégetik nyilvánosan a pápa arczképét, dynamittal, gyujtogatással fenyegetik a Vatikánt; ezer neg ezer ember jelenlétében „hóhérnak“, „zsarnoknak“, „örökös esküdt ellenségnek“ czimezik a pápát“. Természetes, hogy mindezekre nem mondhat „Áment“ a szent atya, hanem tiltakozik s követeli vissza függetlenségét. (Értsd a pápai államot.) No már ha az ő tőszomszédságában levő „Catholicissimi“ is így viselik magukat, ez azt mutatja, hogy a pápai uralom nem hagyott valami édes emléket annak a népnek a szívében, mely lekoptatja csókjaival a Szt. Péter érekszobrának a lábát, mely bigott a képtelenségig s el van látva a papok légioival, úgy, a hogy egy város sincs a világon. A nép — bár egyes romlott tagjai mindenütt vannak — egészben véve hálás szokott lenni jó uralkodói iránt s az a tünemény, hogy a pápát annyira gyűlöli: roppant argumentum a pápaság ellen. Hát Viktor Emmánuel, Umbertót mért nem gyűlöli? Pedig ezeket a pápa ugyan-

csak áldja ám vissza felé. A nép pedig — a szabad Olaszország — egyiknek a sírját, másiknak személyét, hódoló tisztelettel, rajongó szeretettel környezi. Bizony nem tenné ezt, ha nem lennének rá érdemesek s nem lenne a pápaság oly népszerűtlen ott, a saját fészkeben, ha az antea cták ellene nem szólanának.

A 4-dik számban megemlékezik ismét a (?) alatt író a mi bajainkról, közelebb a Szalay Károly és Horváth József közt a „Prot. Egyh. Isk. Lap“-ban lefolyt polemia-ról. Köszöni szépen Szalay ur, hogy őt „veterán“-nak, „jó Szalay bátyánknak“ nevezgeti. Ugy tudom, hogy Sz. ur igen is ifju ember s ez látszik meg jelzett fellépésén is. Ő ugyan emberére talált Horváth Józsefben, ki az ő sivár rationalismusát megczáfolta s rendreutasította, de hát ilyen nálunk a szabadság. A „Prot. Egyh. Isk. Lapban“ felvesznek bármely irányu cikket, de felveszik az azt megillető czáfolatot is. Minden felekezetben van a bevett hitelvektől eltérő nézetű egyén elég számmal. Van a r. katolikusok közt is, csakhogy míg itt, legalább írásban, pláne egyházi közlönyökben az ilyenek fel nem szólalnak: nálunk kimondják, a mit akarnak, néha éretlen, ki nem forrott nézeteiket is, ezért anathemát nem kiáltunk rájuk, elégnek tartjuk, ha megczáfolják őket. Erővel senkit sem kapcsolunk magunkhoz; a ki nincs megelégedve köztünk, mehet Isten hírével tőlünk. Csak azt az egyet nem értem, hogy ily collisió esetén mikép maradhat valaki az általa kompromittált egyház kenyerén?

Azt pedig, a mit a „R.“ e jelzett cikke conclusiójaként főlemlit, hogy t. i. „vagy a teljes igazság a katholicismusban, vagy atheismus minden félrendsabályok nélkül“ épen olyan tarthatatlan, mint a Szalay okoskodása, mert a teljes igazságtól a katholicismus iszonyu távol áll, mondhatni ép oly távol, mint az atheismus. Medium-datur. Ott van a tiszta, a kijelentett és nem traditió alapultó krisztusi keresztyénség, mely lélek és élet. Milliók éreznek velem együtt e részben és sem a tudomány, sem az anathémázó romanismus nem ingatja meg azt az igaz alapot, melyen a Krisztus vallása és egyháza áll és virágzik.

—s.

(Folyt. köv.)

Nekrolog.

Szalontai István, a beregi egyházmegyei papság legidősebbje — 87 éves korában, 1887. év márczius 1-én — meghalt. Érdekes és kiemelendő lelkipásztorkodásának azon mozzanata, hogy Bótrágyon, a jobb jövedelmű egyházak egyikében 50 évig gondozta a gyülekezet lelki életét. Csendes, nyugodt jellem, - szerénységgel párosulva, mely a békeség kedvéért kész volt a maga jogos követeléseitől is elállani s vele szemben fellépők kivánságának helyt adni. Temetése márczius 3-án ment végbe a gyülekezet tömeges részvevése mellett; a temetési szertartás az özvegy határozott kivánságára a legtágasabb körben mozgott. Az udvaron nt. Peterdy Károly esperes mondott imádságot. A templomban Bary Sándor bátyui lelkipásztor tartott halotti tanítást és bucsuztatót. A sírnál helybeli segédlelkész Konez János beszélt. Elég sok a jóból, hát még a szomorúságból!!!

Az elhunyt lekipásztor sajátkezűleg irt életrajza következőket mondja el: Született 1801. év április 7-én Lácán, Zemplénmegyében, közrendű szülőktől. Elemi iskoláit bevégezvén, 1811-ben a s-pataki főiskolába ment, hol is megfutván a tudományos, vagyis iskolai pályát, minthogy papi szolgálatra készült, 1827-ben a beregszászi fiiskola 3 éves rektorságát foglalta el, itt 3 évig működött, 1830-ik évben, miután a lelkészi vizsgákat Debreczenben és az egyházmegyénél kitűnő eredménnyel letette, ugyancsak Beregszászban lett segédlelkészül alkalmazva. Innen 2 évi szolgálat után 1832-ben Fehérséren rendeltetett helyettes papul. Majd 1833-ban a haranglábi kicsiny egyház rendes lelkészévé lön. Itt lépett házasságra 1833. Kazai Eszterrel. Ugyanezen évben szenteltetett föl, mely alkalommal szintén kitűnőleg vizsgázott. Haranglábról 4 évi ottléte után 1837. évben az első osztályu Bótrágyra mozdított elő. Itt végezte be zajtalan, a közügyektől teljesen visszavonult életét.

Nyugodjanak békével porai!

Sütő Kálmán.

K ü l f ö l d.

Németország. A halott-égetésre vonatkozólag két értekezés jelent meg újabban: „Grab oder Urne“ von G. F. Fuchs és „Die Leichen-Verbrennung innerhalb der christlichen Kirche“ von K. Sartorius. Mindkettő elveti a halottégetést; az utóbbi azonban azért érdemel nagyobb figyelmet, mert a vallásos érzület zászlaja alatt harcol. Kimutatja, hogy Izráelben épen úgy, mint a keresztyén egyházban mindenütt és mindenha megvetetett a halottégetés. S aztán oda nyilatkozik, hogy az egyház ez ujdonságot semmiképen sem sorozhatja az „ἀδιάρρητα“ közé, de sőt ellene elszántan kell küzdenie, mint a mely 1) szakít a keresztyén szokással, 2) a kegyeletet tönkre teszi s a lelki durvaságot előmozdítja, 3) megsérti a vallásos s különösen a keresztyén-vallásos istenfélelmet is s 4) pogány felfogás szüleménye. — A német birodalomban 1884-ben 69 halálbüntetés fordult elő, 244,146-an szabadságvesztéssel, 910-en szabadságvesztéssel és pénzbüntetéssel, 97,208-an pénzbüntetéssel és 3614-en megdorgálással büntetettek. — A pápa Vilmos császárnak sajátkezűleg írott újévi üdvözlöt küldött. — A híres Döllingernek egy levele újabban nyilvánosság elé adatott, mely egy, a róm. egyházba áttérni akaró prot. nőhöz van intézve s melyben többek közt a következő érdekes megjegyzéseket olvassuk: „azt kérde kegyed tőlem, hogy bűnnek tartom-e a róm. egyházba leendő áttérését? Nem-mel felelek, ha mindazt erősen hiszi s kinyilatkoztatott isteni igazságnak tartja, mit ez egyház kegyed elé hitelvekül állit. S igennel felelek s azt mondom, hogy bűn, még pedig nagy bűn áttérése, ha ezen erős hitnek hijjával van. Jól meggondolja kegyed, hogyha a római egyházba átlép, a következő dolgokra vonatkozólag ünnepélyes és esküvel megerősített hitvallást kell tennie: 1) hogy a pápa egyetemes feje minden keresztyénnek, 2) hogy e fő csalhatatlan, 3) hogy a meg nem kereszteltek örök kárhozzatnak fia, valamint a megkereszteltek közül is mindazok, kik öntudatosan nem pápisták s hogy van tisztító tűz, melyből a pápai bűnbocsátó levelek szabadítják ki a lelkeket. Bizonyos kegyed affélől, hogyha mindezeknek alája veti lelkiösmeretét, későbbben nem fogja-e megbánni s magának

aggasztó szemrehányásokat tenni? Annyi azonban áll, hogy eddig olvasgatott újtestamentomát félre kellene tennie, mert hogy bibliát olvasgató keresztyén létünkre ama kanonikus hitelveket elfogadjuk, én lehetetlennek tartom...“ — A poroszországi 9 egyetemen 13,505 tanuló van összesen; és pedig: Berlinben 5357, Halléban 1527, Breslauban 1347, Bonnban 1121, Göttingenben 1041, Greifswaldban 923, Marburgban 894, Königsbergben 815 és Kielben 480. — Hogy minő gyümölcsöket terem a modern büntető törvénykezés szelidsége, mutatja a következő eset. Egy római vallásu alig 20 éves cseléd Weinbergben (Ansbach mellett) megölte gyermekét s csak két évi fogságot kapott e bűnéért. Kiszabadulván, ismét megesett s gyermekének újra gyilkosa lön. Vajjon megtér-e, ha lejár 5 évi fegyházbüntetése, melylyel ezuttal sujtatott? — Két kerületi gyűlés a mult nyáron kérvényt intézett a koblencki konzisztóriumhoz, hogy hívna fel a kultuszminiszter figyelmét azon botrányra, melyet Bender bonni professor idézett elő egyházi körökben „Das Wesen der Religion“ cz. műve kiadása által; s a rajnai konzisztórium meg is tette ez ügyben a kellő lépéseket.

Anglia. London keleti részében iszonyn nyomor uralkodik. E városrész 800,000 lakosa közül alig lakik 180 család magánházakban, az éhség firól-fira száll örökségképen. A nők $\frac{3}{4}$ penny-ért dolgoznak óránként s pedig naponként 12, 14, 16 óra-hosszig. — Nem régeb en öröm-zajt csaptak némely róm. k. lapok a felett, hogy Angliában napról-napra szaporodik azok száma, kik az egyedül idvezítő egyházba visszatértek. Hogy ily áttérési esetek fordultak elő, az igaz; de az is igaz, hogy az újabb időben ritkulnak az ily esetek, sőt nem ritkán megtörténik az is, hogy az áttértek ismét visszatérnek a prot. egyház kebelébe. Különben elég itt is a számokra hivatkoznunk: Nagy-Britanniában 1841-ben még csak 19,563,353 protestáns volt s 1881-ben már 29,206,807; s a katolikusok száma ugyanott 1841-ben 7,214,771-re rugott s már 1881-ben 5,451,881-re apadt le. Alaptalan volt hát ama nagy öröm, hiszen 40 év leforgása alatt majdnem 10 millióval szaporodtak az angol protestánsok s ugyanannyi idő alatt a katolikus hívők száma szinte 2 milliót bukott.

Franciaország. Franciaországban 10 év alatt 80,000-rel emelkedett a korcsmák száma, mely most 422,000-re rug, nem számítva azokat, melyek 1885-ben nyitattak meg. Némely északi vidékeken 46 lakosra esik egy korcsma, tehát szinte minden 10 felnőtt férfira egy-egy jut. — Pierrer Laloi erkölcs-és polgári kötelesség-tanának 17-ik kiadása ez évben jelent meg a francia népiskolák számára. Az egészen harci hang vonul át. Több ily megjegyzéseket olvashatni benne: „örök gyűlöletünkre érdemes azon ellenség, mely a végső pillanatokat arra használta fel a kapituláció előtt, hogy a párisi gyermekekre és aluvó nőkre gránátokat szórjon“. „A köztársaság jövője egyenként a ti vállaitokon nyugszik. Erős lesz az, ha mindenki megállja helyét közületek, elég erős arra nézve, hogy minket boldogokká tegyen, hogy egy napon visszaadja nekünk elvesztett testvéreinket, az elzászi és lothringeni testvéreket!...“ Bizonyára jól megértik e leczkét azok, a kiknek szól! — Párisban — hir szerint — furcsán bántak el a vallással. Az iskolából teljesen száműzték azt s a tankönyvekben gondosan kerülnek még az Isten nevét is. Vasárnap és csütörtökön, e két szabad napján a hétnek, katonai gyakorlatokat és színi előadásokat rendeznek a tanulók részére, ho-

lott épen a csőtörtököt hagyta fent a törvény a vallásos oktatás számára. A római papság itt is segített magán; minden hétfőn elvonja gyermek-híveit az iskolától, daczolva a törvény világos rendeletével s délelőtt a fiukat, délután pedig a lányokat részleteti vallásos oktatásban. S a protestánsok? élvezik loyális voltuknak és törvény-tiszteletüknek keserű gyümölcsseit. Az említettem színi előadásokon ingyen vesznek részt a gyermekek s ez még csábító is sok szülőre nézve. De legnagyobb baj az, hogy arról is gondoskodva van, hogy babonás, azaz vallásos irányu darabok színre ne kerüljenek a gyermekek előtt, hanem ilyfélék: „A szevillai borbély“, „Tartuffe“, „Figaró házassága“ stb. Hogy aztán az ily darabok végig nézésénél sok olyat látnak és hallanak a gyermekek, mit látniok s hallaniok nem kellene, mondani is felesleges. — A párisi orvosi fakultáson most 108 nőtanuló van és pedig Oroszországból 83, Angliából 11, Franciaországból 7, Amerikából 3, Ausztriából 2, Romániából és Törökországból egy-egy.

Olaszországban az antiklerikális mozgalom mindig nagyobb mérveket ölt. Nemcsak a nép egy része viseltetik ellenséges indulattal a róm. egyházzal szemben, de sőt a kormányzat és törvényhozás intézkedéseiben is meglátszik a pápaellenes érzület. A kamara elé legközelebb egy törvényjavaslat kerül, melynek célja az, hogy az egyházi rendektől birtokaik utolsó maradványa is elvonassék. A kormány elrendelte mindazon gymnasiumok bezárását, melyek papi szemináriumokkal valának egybekötve. A pápa az egyház ezen szomorú állapotáról megemlékezett azon beszédében, melyet a múlt karácson alkalmával intézett kardinálisaihoz s különösen arról szólt, hogy Olaszországban főként a pápa ellen harcolnak s a Vatikán ellen lépnek föl rettenetes fenyegetésekkel. Végül az első századokbeli azon pápák helyzetéhez hasonlítá a maga jelen állapotát, kik az egyházat börtönből és száműzetésből kormányozták; de kifejezte azt is, hogy ő nem fog megszűnni a méltatlanságok ellen protestálni továbbra sem! — **Maria Maggiore** római templom ereklyéi közt: legnagyobb szentség a „szent jászol“, melyben a Megváltó Bethlehemben szendergett. Az értékes ereklye-szekrényben világosan láthatni az öt keskeny deszkácskát, melyek az Idvezítőnek bölcséjét alkoták. A „szent jászol“ csak karácson előestéjén tétetik ki a főoltárra a tisztelők részére, a honnan aztán karácson délutánján nagy processióval teszik vissza helyére és pedig úgy, hogy mennyezet alatt papok viszik azt éneklők, gyertyát vivő papok, ünnepélyes díszbe öltözött püspök s tömjénfelhő kíséretében és nagy néptömeg jelenlétében. — A **mondragone-i** kollégiumban (Frascati mellett), mely a jézuiták vezetése alatt áll, sok nemes ifju nyer képeztetést, többek közt 9 fejedelmi urfi, hercegi családokból 6 ifju, 25 fiatal gróf, 14 ifju örgróf és 6 fiatal báró. **D.**

Különfélék.

Debreczeni főiskola. F. hó 5-én kegyeletes szép ünnepély folyt le főiskolánk énektermében. Néhai Nagy József és Vecsey Imre, énekkari alapítványokat tett férfiak emlékére tartatott az idén is, mint minden évben e napon, az énekkar

által, a főiskolai zenekar és a magyar irodalmi önképző társulat közreműködése mellett rendezett ezen ünnepély. Részleteiből kiemelünk annyit, hogy Mácsai Sándor énektanár, mint cantus-praeses szakszerű vezetése alatt ugy az ének-, mint a zenekar a legteljesebb praecisióval működött s ugy ezek, mint Csák Aladár 4. th. tenor-solója, Szabó János esk. felügyelő czimbalomjátéka s Asztalos László és Biró Lajos, gymn. tanulók komoly, illetőleg vígszavalatai a művelt nagy közönség zajos tetszésével találkoztak. Jutalmat nyertek a következő énekkari tagok: Csák Aladár 28, Szigeti Gyula 4. th. 20, Kágyi Lajos 4. th., Tóth István 3. th., Kassai Béla 2. th., Karácsony Imre 4. th. és Veres Bálint 4. th. 10–10 frtot. Az ünnepély egyik kiemelkedő pontját Balogh Ferencz hittanár, mint az énekkar felügyelő tanárának lelkes, meleg hangon előadott, emelkedett szellemű megnyitó beszéde képezte, melyből megtudjuk, hogy a felállítandó ének-és zenetanszékre eddig 120 egyén és 6 testület 1647 frtot adományozott. Szeretnők az egész szép beszédet közleni, de elégnek kell tartanunk, ha csak a záradékkal szolgálhatunk t. olvasóinknak. „Egy mai francia keresztyén bölcsész (Guyau) mondá, „cselekedeteink meszszebb hatnak, mint tudatunk s következményei a végtelenig terjednek.“ A nemes alapítóknak elhunyo szemeikkel kialudt földi tudatok, de ime! cselekedeteik túlélték a tudatot s az erők átalakulásának törvényei szerint, megtestesültek e kollégium alkotó részeiben, ezekben élnek, hatnak, munkálnak végtelenig. A végtelenig ható cselekedetek hősei iránt kegyelettel áldozik e főiskola s ennek része az énekkar, alkalmazzuk tehát a nagy angol költőnek (Tennysonnak) az „Ó év hangjához“ intézett dalszakát (In Memoriam, CVI.), imaszerűleg óhajtván főiskolánkra és énekkarára: Szód vonja a szabad eszmét, A nagy szívet, a jók kezét, A honból űzze mi setét S hirdesse az Ur eljöttét.“

Debreczeni ev. ref. egyházközség. Az építés alatt levő új templom belső fölszerelésére folyton jönnek be az adományok. Fekete István polgár és neje Szathmáry Mária az urasztalára ezüst tányért és poharat, Baróthi Istvánné, sz. Borus Juliánna ezüst kelyhet ajándékoztak. Néhai Jóna János polgár a templom fölszerelési költségeire végrendeletileg 50 frtot hagyományozott. Urasztalára és szószékre egyes urnők gyűjtésével együtt bejött összesen 876 frt. Ülőszékekre, házankénti gyűjtéssel megajánlatott 1704 frt 77 kr, a mely összegből 1535 frt 32 kr már be is fizettetett. Orgonára, nt. Némethi Lajos lelkész ur és özv. Hegyi Mihályné urnő buzgólkodása folytán bejött 2551 frt. A kedvező idő beálltával a jövő héten már tovább folytatják a templomi épület emelését, főként benső rendezését.

Haláleset. Osváth Imre sarkadi lelkész urat, a n.-szalontai egyházmegye nyugalomra lépett esperesét fájdalmas csapás érte szeretett nejének, sz. Vecsey Erzsébet asszonynak f. hó 8-án rövid szenvedés után történt elhunytával. A gyászba borult nemes lelkésznek bánatát enyhítse tisztelőinek igaz részvéte s az elhunyt jó nő porai fölött viraszson a hálás emlékezet!

Szerkesztői posta. F. M.; M . . . s; K. F. urak czikkeire sor kerül. Több beküldött kéziratról, levélről a jövő számban.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**